

РОЗДІЛ

4

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

УДК 796.071.4:001.895(045)

Аксьонова О.П., Півненко Ю.В.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ "ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА"

У статті розкриті сучасні підходи до планування роботи методичних об'єднань фахівців освітньої галузі "Здоров'я та фізична культура". На засадах наукових досліджень проаналізовані підсистеми творчої діяльності педагога, визначені їх рівні та виокремлено напрями формування нового педагогічного мислення фахівців освітньої галузі "Здоров'я та фізична культура".

Ключові слова: планування, нове педагогічне мислення, форми, методи, методичне об'єднання, педагоги.

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються в Україні стосовно сучасної освіти, зумовлюють створення адекватних соціально-педагогічних умов, викликають необхідність проектування і впровадження нової моделі навчання, розробки і практичної реалізації методики фізичного виховання, формування культури здоров'я.

Ефективність науково-методичної роботи як важливої складової системи післядипломної освіти педагогічних кадрів значною мірою визначається рівнем її організації. Методична робота має передбачати таку цілісну систему підвищення науково-теоретичного і загальнокультурного рівнів психолого-педагогічної підготовки, яка сприяла б зростанню професійної майстерності вчителя. Йдеться про формування нового педагогічного мислення фахівців освітньої галузі "Здоров'я та фізична культура".

Саме на формування якісно нового педагога на засадах взаємозалежних дій та заходів має бути налаштована вся система методичної служби.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фахова підготовка вчителя фізичного виховання, вчителя основ здоров'я ґрунтується переважно на традиційних технологіях навчання, що, на наш погляд, є безумовним протиріччям щодо освітніх пріоритетів. Аналіз наукової літератури виявив активізацію інтересу дослідників до окремих аспектів проблеми фахової підготовки педагогів. У контексті теми статті розглядаємо феномен "нове педагогічне мислення" як певну розумову здатність у розвитку особистості, яка характеризується можливістю раціонального багатоваріантного досягнення мети та завдань навчання й виховання учнів за умов зорієнтованості на їхні інтереси, потреби та здібності.

© Аксьонова О.П., Півненко Ю.В., 2015

Детермінантною нового педагогічного мислення є такі чинники: готовність фахівця до інноваційної професійної діяльності; пошуковий і нестандартний підхід до організації та проведення педагогічного процесу й постійне його вдосконалення; всебічний аналіз навчально-виховних заходів з точки зору сучасних наукових досягнень; безперервне збагачення фахівцем свого психолого-педагогічного досвіду; уміння бачити, знайти щось нове, оригінальне в кожному педагогічному явищі, на перший погляд, повсякденному; відмова педагога від уторованих шляхів здійснення навчально-виховних заходів; сміливе створення власних ефективних методик, які найбільш повно відповідають його індивідуально-психічним особливостям і впливають із сучасних педагогічних концепцій.

Нами виокремлені напрями формування нового педагогічного мислення фахівців освітньої галузі "Здоров'я та фізична культура", які упорядковані згідно з вимогами до сучасного уроку [3; 4]: мотиваційний; теоретико-методологічний; практичний; удосконалювальний. Кожний із напрямів демонструє логічність впровадження в навчальний процес післядипломної педагогічної освіти певних заходів щодо формування нового педагогічного мислення. Однак, зміст планів і особливості роботи МО, форми проведення засідань МО та продукти, які з'являються в результаті, свідчать про відсутність сучасної системи роботи методичної служби.

Мета роботи. На засадах критичного аналізу продуктивності діяльності методичних служб міст і районів Запорізької області з урахуванням результатів сучасних досліджень розробити інноваційну структуру планування роботи методичних об'єднань учителів основ здоров'я фізичної культури ЗНЗ Запорізької області.

Результати дослідження. Починаючи з 2011 р., у форматі віртуального методичного об'єднання вчителів фізичної культури ДНЗ, ЗНЗ, шкіл інтернатного типу розпочав своє функціонування блог "ЛІДЕР" (<http://mofizkult-zp.blogspot.com/>); блог обласного методичного об'єднання учителів основ здоров'я (<http://oz-zp.blogspot.com/>). На сторінках блогів розміщено інформацію про методичні об'єднання вчителів навчальних закладів різних типів: данні про керівника МО; проблемна тема МО; план роботи МО на навчальний рік.

Критичний аналіз продуктивності діяльності МО фахівців галузі дозволив узагальнити наступне (табл. 1).

Таблиця 1

**Узагальнені результати критичного аналізу
продуктивності діяльності Р(М)МО
фахівців галузі "Здоров'я та фізична культура"**

ПОЗИЦІЇ КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ	Фізична культура	Основи здоров'я
ЗАГАЛЬНІ		
Відсутній сайт, блог МО	63%	74%
Наявний сайт, блог МО не оновлюється вчасно	75%	80%
Зміст матеріалів на сайті, блогу не висвітлює результати методичної роботи фахівців	83%	85%
ПЛАНИ РОБОТИ Р(М)МО		
Відсутність плану роботи МО на 2014-2015 н/р	66%	89%
Проблемна тема не відповідає темі району	54%	92%
Проблемна тема не актуальна або сформульована некоректно	93%	90%
Відсутній аналіз роботи МО за попередній рік	63%	73%
Питання, за якими плануються засідання МО, не відповідають темі МО	93%	95%
Результати, яких досягають фахівці у процесі різних засідань, не відповідають запланованим питанням або не висвітлено зовсім	93%	100%
Зміст питань, які включено до плану роботи МО, не віддзеркалює вимоги до сучасного уроку	98%	98%
Форми, засоби роботи МО застарілі, стереотипні, консервативні	98%	98%
Прослідковується логічна лінія в змісті роботи МО "Проблема – питання – результат"	3%	3%
В плані не вказана проблемна тема МО		78%
Структура плану роботи складна для розуміння		5%

Зміст табл. 1 демонструє відсутність сучасних підходів до планування роботи МО. Відповідно до чинних вимог, провідними напрямками МО є здійснення навчально-виховної, методичної та позакласної роботи з одного чи кількох споріднених предметів. Визначено основну мету діяльності МО: залучення

вчителів до інноваційної, пошукової діяльності; розвиток творчої ініціативи; виявлення й поширення найбільш ефективних форм та методів педагогічної роботи.

Отже, пріоритетною позицією формування нового педагогічного мислення фахівців галузі вважаємо творчий потенціал фахівців галузі. Автор В. Андреев пропонує визначати п'ять підсистем у творчій педагогічній діяльності:

- дидактична підсистема характеризує ступінь володіння вчителем змістом навчального матеріалу, формами, методами, засобами ефективної організації навчальної творчої діяльності учнів;

- виховна підсистема характеризує творчу педагогічну діяльність учителя із забезпечення психолого-педагогічних умов для формування кожного учня як особистості через активну життєву діяльність вихованців, їх творчий розвиток, самореалізацію своїх потенційних можливостей у різних видах діяльності;

- організаційно-управлінська підсистема характеризує творчу педагогічну діяльність учителя з розвитку здатності до самоуправління і комунікації;

- підсистема самовдосконалення характеризує творчу педагогічну діяльність учителя з підвищення своєї професійної та загальної культури, із самовиховання і саморозвитку професійно-значущих якостей, педагогічної колективності, створення своєї творчої лабораторії;

- громадсько-педагогічна підсистема характеризує професійний, громадський та особистісний рейтинг учителя.

У цих підсистемах різні вчителі можуть перебувати на різних творчих рівнях:

- репродуктивний передбачає, що вчитель, працюючи на основі вироблених до нього методик, рекомендацій, досвіду, відбирає ті, які найбільше відповідають конкретним умовам його праці, індивідуально-психологічним особливостям учнів;

- раціоналізаторський передбачає, що вчитель на основі аналізу свого досвіду, конкретних умов своєї педагогічної діяльності вносить корективи у свою роботу, удосконалює, модернізує її;

- конструкторський передбачає таку діяльність учителя, у якій на основі свого досвіду, знань психолого-педагогічних особливостей учнівського колективу, використовуючи методики, які існують, учитель конструє свій варіант вирішення педагогічної проблеми;

- новаторський передбачає вирішення педагогічної проблеми на принципово нових засадах, відрізняється новизною, оригінальністю, високою результативністю.

Поряд із зазначеним, особливу увагу слід приділяти вибору особи, яка призначається керівником МО (див. – рис. 1). Вважаємо, що кожний керівник зможе здійснити самодіагностику щодо відповідності зазначених складових особистості реальним характерним ознакам. На жаль, більшість керівників Р(М)МО фахівців галузі відповідають зазначеній посаді на 30-40%.

Оскільки мета підкріплюється завданнями, а завдання – певними видами продуктів діяльності, вважаємо, що Р(М)МО фахів галузі недостатньо уваги приділяють узагальненню системи творчої діяльності педагогів. Зауважимо, що "... процес узагальнення сприяє інтенсивному розвитку рефлексивних, аналітичних, проєктивних умінь; ... узагальнення системи діяльності, її структурних компонентів, змістових ліній, результатів та виявлення причин успішного розв'язання задач, як і невикористаних резервів у діяльності членів РМО, є показником рівня організації та управління підвищенням кваліфікації в даному РМО" [2].

Отже, метою та результатом ефективної діяльності МО повинна бути модель сучасної педагогічної стратегії фахівців галузі, компоненти якої є:

- навчально-методичне забезпечення процесу самопізнання, саморозвитку учнів;

- модифіковані конструкти урочної та позаурочної форм роботи на основі моделювання, комбінування в нестандартному напрямі;

- форми, методи, засоби самодостатньої конкурентоспроможної особистості.

Вважаємо недоцільним розподіляти роботу МО на три розділи (навчально-методичний, виховний, позакласний). Такі підходи суперечать пріоритетним принципам компетентісної педагогічної парадигми – інтегративному та комплексному підходам до організації навчально-виховного процесу. Також не підтримуємо позицію авторів, за якою обов'язковим засобом формування фахівця нової формації є здійснення ним дослідно-експериментальної роботи. У статті 55 Закону України "Про освіту" наголошується, що педагогічні й науково-педагогічні працівники мають право на вільний вибір форм, методів, засобів навчання, виявлення педагогічної ініціативи [1]. У цьому плані особливої актуальності набуває індивідуальна науково-методична робота педагога. Практика свідчить, що кожний педагог, який створює власний досвід, є перш за все дослідником, тому елементи експериментування присутні завжди.

Тенденції реформування освіти позитивно вплинули і на методичну роботу, ознаки модернізації якої стало запровадження нових форм і методів методичної роботи [5; 6; 7].

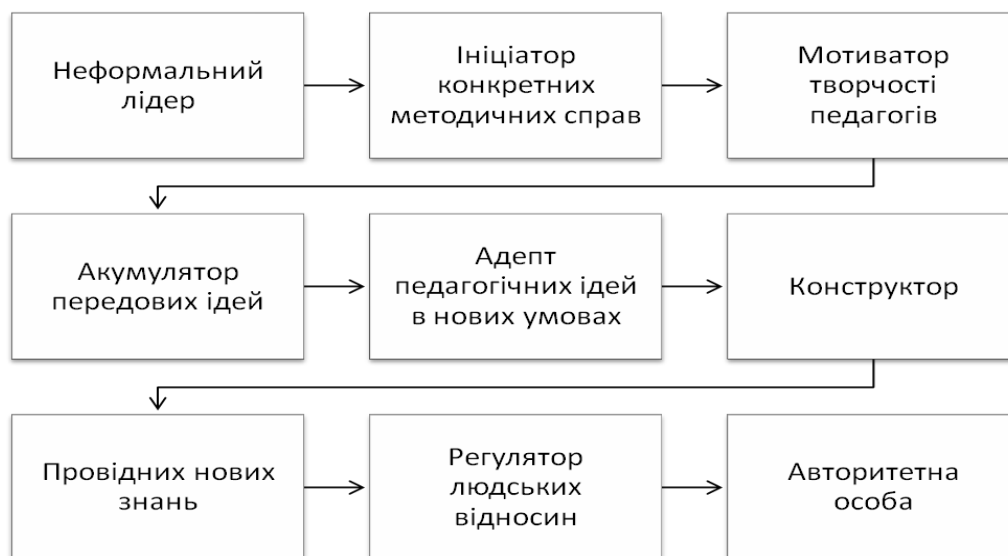

Рис. 1. Складові характерних ознак особистості керівника Р(М)МО фахівців галузі "Здоров'я та фізична культура"

Результати теоретичного дослідження дозволили класифікувати форми роботи МО за групами, які відповідають завданням за напрямками формування нового педагогічного мислення фахівців галузі. При цьому, з метою повноцінного уявлення про цикл роботи МО відповідно до кожної форми та напрямку моделюємо можливі результати у вигляді певних продуктів (табл. 2).

Результати контент-аналізу дозволили визначитися, що найбільш раціональним шляхом активізації творчих здібностей фахівців є технологізація процесу їхнього навчання. Ми виокремили найбільш популярні методи активізації мислення фахівців, генерування їхніх ідей, порушення стереотипів, які слід використовувати під час організації різних форм роботи з фахівцями МО: метод синектики, метод контрольних питань, метод мозкового штурму, метод символічної аналогії, метод аналогії, метод діалогічної пари ("акваріум").

Аналіз фахової літератури дозволив нам систематизувати заходи щодо стимулювання творчої діяльності вчителів, регулювання стосунків між учасниками МО та керівниками відділів освіти, методичних кабінетів, директорами навчальних закладів: забезпечення індивідуального підходу до кожного вчителя з урахування його харизми, унікальності та потреб; здійснення диференційованого управління розвитком, впровадженням, поширенням перспективного педагогічного досвіду; створення системи морального та матеріального заохочення вчителів; моніторинг професійної компетентності педагогів у контексті визначення динаміки вдосконалення її складових.

Визначаючи пріоритет проблеми формування нового педагогічного мислення фахівців галузі, у 2015-2016 н. р. ми розпочинаємо пілотний проект по створенню освітнього контенту. Початок у цьому напрямку методичної діяльності буде віртуальне планування роботи Р(М)МО вчителів, особливості якого постають у наступному:

- подати заявку на участь у пілотному проекті за формою 1 на електронну адресу aksynoval@gmail.com;
- після заявки отримати на свою електронну скриньку адресу веб-сервісу "Google-диск", на якому розміщений документ для спільної роботи;
- ознайомитися з інструкцією на першій сторінці документа;
- конкретизувати пункти роботи МО за кожною горизонталлю, напроти назви свого району, в структурі плану на сторінках, які за назвою відповідають напрямкам формування нового педагогічного мислення фахівців галузі.

Висновки. Найбільших результатів можна домогтися у тому випадку, якщо професійне самовдосконалення є свідомим, планомірним, охоплює всі сторони особистості й діяльності вчителя, націлене на досягнення якісних змін та позитивних результатів його діяльності, а також стимулюється й одержує своєчасну підтримку і допомогу з боку колективу та методичного об'єднання. Спільне віртуальне планування роботи МО дозволить сконцентрувати зусилля фахівців галузі "Здоров'я та фізична культура" щодо ефективної реалізації програмних вимог до сучасного навчально-виховного процесу.

**Класифікація форм роботи МО за напрямками формування
нового педагогічного мислення фахівців галузі "Здоров'я та фізична культура"**

Мотиваційний напрямок	Теоретико-методологічний напрямок	Практичний напрямок	Удосконалювальний напрямок
Нарада → рішення	Лекції → картка лектора → відео	Практикуми → методичний алгоритм по розв'язанню певної педагогічної задачі	Конференції → творчі звіти учителів → статті → збірник праць → відео
Круглий стіл → рішення, резолюція	Доповідь → план доповіді, тези → відео	Консультації → перелік питань з відповідною схемою, алгоритмом щодо його рішення	Конкурс → матеріали, розробки → фото, відео
Диспут → тези, цитати → резолюція	Огляди та обговорення методичної літератури → дайджест сучасних досліджень, статей і публікацій	Практичні заняття → варіанти підготовки та здійснення різних аспектів діяльності	Презентація педагогічних ідей → педагогічна скарбничка педагога-новатора
Відвідування, перегляд відкритого (показового) уроку → розробка нестандартного уроку → нова схема аналізу уроку → відео уроку	Педагогічні читання → конспект (тези, опорні схеми, план, відео) виступів	Тренінги → нестандартні прийоми роботи	Школа ефективного прогресивного педагогічного досвіду → розробка учасниками навчально-методичного комплексу під керівництвом автора досвіду
Методичний тиждень (декада) → навчально-методичний комплекс заходу → відео	Проблемна група → систематизація, повідомлення та поширення ППД різних авторів → картотека	Ділова гра → алгоритми, класифікація, оцінні листи за підгрупами учасників	Творча лабораторія → модель, нова розробка, посібник тощо
Аукціон (ярмарок) педагогічних ідей → картотека	Педагогічний КВК → нестандартні прийоми роботи	Методичний фестиваль → методична скарбничка	Авторська школа → педагогічні нововведення (ідеї, технології, концепції)
Педагогічна вітальня → тези	Семинар → алгоритми рішення нової проблеми	Захист проектів → добірка розробок з теми (буклети, презентації тощо)	Майстер-клас → збірник прийомів щодо вирішення певного педагогічного завдання
Методичний бенефіс → тези, відео	Дискусійний клуб → тези	Методична панорама → конспекти, картотека	Група (гурток) якості → програма
Відкритий педагогічний клуб → методичні розробки, згуртований колектив	Брейн-ринг → добірка "питання – відповідь"	Методична олімпіада → творча розробка	Група взаємо відвідувань і підтримки → аналіз уроку (заходу), поради, рекомендації
Методичний турнір (ринг) → методичні рекомендації	Інформаційне повідомлення → презентація, слайди, відео	Методичний веб-квест → нестандартні форми роботи, електронні дидактичні матеріали	

Використані джерела

1. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України : [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>, вільний. – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.06.2015).
2. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

3. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5 – 9 класи [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/, вільний. – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.06.2015).
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи здоров'я. 5 – 9 класи [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/, вільний. – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.06.2015).
5. Пилипчук О. Ф. Форми роботи районного методичного об'єднання за видами педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / О. Ф. Пилипчук // Методичний сайт Пилипчук Ольги : [сайт]. – Режим доступу: http://awqust.com/index_2_view.php?id=3, вільний. – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.06.2015).
6. Формування професійної компетенції вчителів фізичної культури в системі післядипломної освіти : [метод. рекомендації] [Електронний ресурс] // Департамент освіти і науки України Дніпропетровської ОДА : [сайт]. – Режим доступу: <http://department.osvita-dnepr.com/metodichni-rekomendatsiji/431-formuvannya-prfesijnoji-kompetentsiji-vchiteliv-fizichnoji-kulturi-v-sistemi-pislyadiplomnoji-osviti>, вільний. – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.06.2015).
7. Старченко С. О. Науково-методична діяльність як засіб підвищення рівня професійної педагогічної майстерності вчителя фізичної культури [Електронний ресурс] / С. О. Старченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. – 2008. – №4. – Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-04/08ssaopt.pdf>, вільний. – Назва з екрана. – (Дата звернення: 10.06.2015).

Aksyonova O., Pivnenko Y.

MODERN APPROACHES TO THE PLANNING OF WORK OF METHODOLOGICAL ASSOCIATIONS OF PROFESSIONALS IN THE EDUCATIONAL FIELD "HEALTH AND PHYSICAL EDUCATION"

In this article we describe modern approaches to the planning of work of methodical associations of professionals in the educational field "Health and Physical Education". In the context of the theme of the article we study the phenomenon "new pedagogical thinking" as a special intellectual skill in the development of a personality which is characterized by the possibility of rational multivariate achievement of the goal and studying assignments and education of pupils in the condition of orientation to their interests, needs and abilities. On the basis of scientific researches we have analysed sub-systems of the creative activity of a teacher, determined their levels and distinguished the ways of forming the new pedagogical thinking of professionals in the educational field "Health and Physical Education" which are regulated according to the demands of a modern lesson: motivational, theoretical and methodological, practical, improving. We have also classified the forms of work of methodical associations in the defined directions of forming of new pedagogical thinking of specialists of the field.

The generalized results of the critical analysis of the efficiency of work MA of specialists in the field "Health and Physical Education" show the absence of modern approaches to the planning of work of methodical associations.

We have determined the main goal of the activity of methodical associations: involving of teachers to the innovative research activity, development of the creative initiative, development and spreading of the most efficient forms and methods of pedagogical work.

It is offered to create a pilot project of the elaboration of common virtual planning of work MO which will allow to concentrate the efforts of specialists in the field "Health and Physical Education" to realize effectively the program demands to the modern educational process and the algorithm of its work.

Key words: *planning, new pedagogical thinking, forms, methods, methodical association, teachers.*

Стаття надійшла до редакції 09.09.2015 р.